

Дніпродзержинський державний технічний університет

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ У ТЕХНІЧНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Вступ. Оцінюючи останні тенденції еволюції сучасного суспільства, можна зробити висновок, що воно є інформаційним. Основою соціально-економічного розвитку даного суспільства є не матеріальне виробництво, а виробництво інформації та знань. Економічний і технологічний розвиток будь-якої країни, добробут її населення пропорційно залежить від рівня освіти, знань, навичок, умінь і кваліфікації активної частини населення даної держави. Наявність високої кваліфікації робить людей більш стійкими до можливих змін типу і профілю роботи, дає їм можливість швидше працевлаштуватися у випадку втрати роботи, робить їх більш гнучкими до зміни ситуації на ринку праці і в економіці країни загалом. Розвиток високих технологій у все більших і більших масштабах підвищує попит на інтелектуальність в освіті людей. Це кардинально змінює інституційний статус системи освіти в суспільстві. Освіта стає інструментом капіталу у боротьбі за ринок [1].

Постановка задачі. Сучасному суспільству потрібна якісна освіта на масовому рівні, яка буде в змозі задовольнити вимоги як споживача, так і виробника матеріальних цінностей і духовних благ. Розвиток інформаційних технологій звернув увагу людей на проблему модернізації системи освіти. У зв'язку з цим у суспільстві з'явилась ідея дистанційної освіти. Актуальність такої освітньої концепції пов'язана з появою такого глобального явища як Інтернет, що охоплює широкі шари суспільства і стає одним з найпотужніших і важливіших факторів його розвитку. Така модернізація системи освіти набуває особливого значення в Україні.

Результати роботи. Загальновідомо, що традиційною формою організації навчального процесу для студентів як денного, так і заочного відділення є сукупність певної кількості лекційних і практичних занять для вивчення кожної окремої дисципліни, але для студентів заочного відділення значно більша кількість годин виділяється для самостійної роботи. Керуючись власним досвідом викладання такої дисципліни, як «Методика викладання іноземної мови з використанням інформаційних технологій» для студентів IV та V курсів спеціальності «Переклад» (заочне відділення), було помічено деякі проблеми, що негативно впливали на оволодіння студентами дисципліни, що вивчається.

Враховуючи той факт, що студентам-заочникам виділяється менша кількість годин на аудиторний лекційний матеріал, ми намагалися надати якомога більше інформації, необхідної для засвоєння дисципліни. Як відомо, традиційною формою проведення лекції є надання лектором навчального матеріалу за темою, де викладач задиктовує найбільш важливі, з його погляду, аспекти. Обсяг надиктованого залежить як від матеріалу, так і від стилю викладача. Завданням студентів є записати якомога більше інформації для подальшого самостійного опрацювання та використання у підготовці до іспиту або заліку. У зв'язку з відсутністю літератури з дисципліни або її наявністю в обмеженій кількості, надто стислим викладенням матеріалу у книжках та наявністю методичних матеріалів, які є недостатніми для студентів, щоб зрозуміти повною мірою викладену думку та її підстави, студенти намагаються записати якомога більше з того, про що говориться на лекції в аудиторії. Навчальна інформація надається на лекції лише в односторонньому напрямі – від лектора до аудиторії, при цьому залишається поза увагою, на яких аспектах необхідно зупинитись та приділити їм більше уваги, а які по-

требують лише згадування. При цьому не приймається до уваги, що на даному віковому етапі студенти являють собою сформовані особистості, які мають певний особистісний досвід, світогляд, досвід навчання та сформовані стратегії здобуття знань. Кожен з них знаходиться на індивідуальному рівні ментального розвитку, який обумовлений особливостями протікання розумових процесів, емоційності, темпераментних властивостей, які є наслідком певного психофізіологічного розвитку та виховання. Постає логічне запитання: чи є матеріал, який надає викладач у лекції достатньо зрозумілим для студента. Як правило, студенти соромляться запитувати викладача про незрозумілі речі, і як наслідок, у підготовці до практичного заняття, заліку або іспиту вони просто завчають надану навчальну інформацію для отримання високої оцінки, а оскільки вона не підкріплена ґрунтовним розумінням та необхідним розумовим опрацюванням, вона забувається одразу ж після контрольного заходу.

Що стосується практичного заняття, то основною його формою є доповідь, яка підготовлена індивідуально на основі опрацьованої літератури або використовуючи наявні у мережі Інтернет готові реферати. При цьому студент, користуючись мережею Інтернет, обирає перший-ліпший реферат, не розбираючись ані у достовірності джерела, ані у самому матеріалі, тому на практичному занятті він намагається зачитувати весь матеріал, не в змозі обрати найбільш важливі та головні аспекти для стислого переказу. Слухачі в аудиторії після перших хвилин доповіді втрачають інтерес і зможу до сприйняття матеріалу, тому часто робота зводиться до того, що студент-доповідач читає підготовлений матеріал, викладач є уважним слухачем, намагаючись оцінити відповідь, а решта аудиторії складає пасивну масу. Як наслідок, результативність навчання від такого заходу є доволі низькою.

Зробивши аналіз традиційного досвіду викладання у вітчизняних вищих навчальних закладах, маючи власний досвід педагогічної діяльності та знаючи усі складності, з якими стикаються викладачі і студенти, а також прийнявши до уваги власний досвід проведення щорічної студентської конференції „ScienceLooksAhead” в рамках „Тижня англійської мови”, власної участі у Всеукраїнських та Міжнародних конференціях, підготовки доповідей та лекцій, було прийнято рішення трансформувати весь лекційний матеріал дисципліни „Методика викладання іноземної мови з використанням інформаційних технологій” у форму презентацій Power Point з їх подальшою демонстрацією в аудиторії на лекційних заняттях, використовуючи мультимедійний проектор. Дана технологія відпрацьовувалась протягом двох років із навчальними групами студентів ІУ-У курсів спеціальності «Переклад» заочної форми навчання факультету менеджменту, економіки, соціології та філології Дніпродзержинського державного технічного університету. Загальна кількість студентів, що прийняли участь в експериментальному навчанні, становить 25 чол.

На лекціях ми застосовували комп'ютер і мультимедійний проектор. Коли ми трансформували лекції в електронний формат, нам вдалося розв'язати низку методичних та психологічних проблем, що виникають у ході традиційної лекції.

1. Форма презентації Power Point дозволяє представити значно більше теоретичного матеріалу, ніж зазвичай опрацьовується на традиційній лекції.

2. Лекційний матеріал може бути наданий не тільки у формі лінійного тексту, але й конденсовано у вигляді схем, таблиць, малюнків, анімації, що дозволяє продемонструвати внутрішні логічні зв'язки між різними аспектами проблеми, що вивчається.

3. Легкість в оперуванні дозволяє повернутись багаторазово до слайдів, що містять найбільш складну для розуміння студентів навчальну інформацію.

4. Формат презентації Power Point дозволяє викладачу швидко та легко доповнити лекційний матеріал, перебудувати його структуру, прилаштувати до потреб певної навчальної аудиторії.

5. Студенти обирають власний індивідуальний стиль роботи з навчальним матеріалом для його опрацювання, а саме:

- користуються допоміжними електронними приборами: фотокамерами, мобільними телефонами, які оснащені камерами для фотографування слайдів, що демонструються; у зошит записуються лише індивідуально значуща інформація, як-то відповіді на задані студентами питання, уточнення, коментарі, пояснення;

- роблять окремі нотатки у зошит, після заняття копіюють файл з презентацією на власний електронний носій інформації для подальшого опрацювання;

- конспектують інформацію із слайдів у зошит, маючи змогу занотувати якомога більше матеріалу у власний спосіб.

Маючи навчальну інформацію в електронному форматі у мобільних телефонах, ноутбуках, студенти мали змогу звертатись до неї багаторазово, перебуваючи у громадському транспорті, на вулиці та інших місцях, на перший погляд не прилаштованих для навчання. Однак можливість багаторазового звернення до матеріалу у невимушених обставинах лише сприяла його кращому засвоєнню.

6. Викладач відчуває більшу впевненість та задоволення від власної праці, оскільки, з одного боку, весь необхідний матеріал було представлено, а студенти мали усі можливості для його опрацювання.

Працюючи у такому контексті, змінюється парадигма відношень між учасниками навчального процесу. Викладач перестає бути єдиним джерелом знання і навчальної інформації. Його функція полягає у спрямуванні інтелектуальної активності студентів на певний об'єкт вивчення.

Звертаючись до інформаційних джерел мережі Інтернет, викладач розширює межі пізнання студентів, надаючи їм змогу дослідити дану проблему більш глибоко в залежності від індивідуальних інтересів студента завдяки гіпертекстовим зв'язкам текстів та сайтів, представлених у мережі. У такий спосіб фактично реалізується вимога навчання та навчальних програм до встановлення міжпредметних зв'язків. Як наслідок, студент розглядає та вивчає дисципліну не окремо від усіх інших як ще один компонент навчального плану, а стає свідком того, що предмет вивчення даної дисципліни є пов'язаним з іншими, що вивчаються, тим самим укріплюючи предметні та логічні зв'язки між інформаційними блоками, глибше розуміючи взаємозв'язок наук і розвиваючи суцільне знання утворення, що реалізується у професійній компетентності [2].

Маючи вільний доступ до навчальної інформації даної лекції і не турбуючись, що її не буде у наявності для подальшого самостійного опрацювання, у студентів вивільняється час від постійного пасивного конспектування для спрямування інтелектуальної активності на освоєння предмету. Таким чином, лекція із традиційного одностороннього потоку інформації перетворюється на співпрацю студентів між собою, викладача і навчального матеріалу, яка реалізується у формі дискусії, усних доповнень, коментарів, привнесенні власного досвіду та знань з боку студентів, що дозволяє скоректувати хибні думки та переконання загальними зусиллями [3].

Слід зауважити, що для студентів заочної форми навчання у навчальній програмі планується виконання контрольних робіт та подальший їх захист під час проведення сесії. Опрацювавши матеріал, який стосувався саме використання електронних засобів у проведенні занять з іноземної мови в школі, ми запропонували студентам в якості виконання контрольних робіт підготувати розробки уроків у вигляді презентації Power Point з використанням мультимедійного проектора, не обмежуючи себе у засобах ілюстративності та способах надання інформації. Одним із найбільших здобутків такого виду роботи стало те, що для підготовки презентації студентів необхідно було використовувати більше ніж одне джерело з наявних книжок чи мережі Інтернет, а це передбачало застосування навичок аналізу, синтезу та узагальнення наукової інформації. Треба зауважити, що студенти дуже зацікавлено слухали презентації своїх одногрупників, по-

рівнювали їх, робили цінні зауваження, спираючись на власний досвід викладання в школі, обмінювалися джерелами накопиченої інформації і дуже важливим фактом є те, що у студентів з'являється мотивація до найкращого виконання завдання, оскільки висока оцінка одногрупників є досить вагомим для них чинником. До того ж наявність ілюстрованих доповідей в електронному вигляді надавала можливість знову і знову переглядати надану інформацію, зробити необхідні порівняння, встановити логічні зв'язки між представленими матеріалами, що сприяло більшому засвоєнню та активізації пізнавальної діяльності студентів.

Поряд з цим необхідно зауважити на помилки у впровадженні презентації як форми подання лекційного матеріалу та, у наступному, доповіді студента.

Звичка до розташування інформації та навчального матеріалу у вигляді лінійного тексту заважає створенню зручної для сприйняття презентації; інформація повинна бути викладена у вигляді стислих положень, системи ключових слів, фраз з наданням логічних схем, малюнків, графіків.

Можливість надання великого обсягу матеріалу у слайдах презентації є спокусою для викладача (студента) представити якомога більше інформації, однак її обсяг необхідно регламентувати згідно із навчальними здібностями студентської аудиторії і реального часу, необхідного для її опрацювання. Завдяки даним двом чинникам презентація може перетворитись на лінійний документ, що містить надлишкову інформацію, викладений мілким шрифтом без виділення ключових слів та положень, що ускладнює сприйняття та розуміння матеріалу. Тому для регламентації обсягу та характеру презентації необхідно обговорювати її обсяг (10-15 слайдів) та характер надання інформації [3].

Приймаючи до уваги зазначені явища, доцільно встановлювати систему оцінювання презентації самими студентами за такими критеріями:

- за змістом (наскільки тема доповіді відповідає її змісту, повнота та вичерпаність інформації);
- за ілюстративністю (ступінь ілюстративності, наскільки ілюстрації відповідають змісту та темі, доцільність використання);
- за формою (чіткість викладення матеріалу, форми організації матеріалу – схеми, таблиці, ін., легкість сприйняття, зрозумілість);
- творчий підхід (оригінальність оформлення, різноманітність використаних програмних засобів).

Необхідно також зауважити на особливості, з якою прийшлося стикатись. Не зважаючи на те, що студенти до другого курсу вищого навчального закладу вже мали достатньо досвіду у роботі з комп'ютерними технологіями, отриманого у контексті вивчення дисципліни „Основи інформатики” у середній школі та вищому навчальному закладі, вони стикались з суттєвими труднощами у користуванні комп'ютерною технікою та програмними продуктами, необхідними для підготовки презентації. Даний факт ще раз свідчить про необхідність налагодження міжпредметних зв'язків, розширення меж навчальної дисципліни та демонстрації можливостей використання отриманих у ході вивчення певної дисципліни навичок у інших контекстах та для досягнення інших цілей.

Окрім того, необхідно також звернути увагу на такий факт, що наскільки творчо викладач ставиться до розробки презентацій лекційного матеріалу, настільки творчо студенти ставляться до розробки власних презентацій. Ними використовуються ті можливості програмного забезпечення, які вони бачили у дії під час презентації, що підготував викладач. Лише окремі студенти намагаються урізноманітнити форму подачі матеріалу.

Наведемо декілька прикладів завдань для роботи з джерелами мережі Інтернет у контексті дисципліни «Методика викладання іноземної мови з використанням інформаційних технологій».

Завдання:

1. Розробіть навчально-методичний та роздатковий матеріал для уроку іноземної мови (тема уроку та вік учнів на Ваш вибір) у програмі Word.

2. Створіть три мультимедійні презентації у програмі PowerPoint для використання на уроці іноземної мови: 1) на етапі ознайомлення учнів з новим навчальним матеріалом; 2) на етапі активізації та систематизації засвоєного навчального матеріалу; 3) на етапі контролю сформованості мовних навичок та мовленнєвих умінь.

3. Виберіть один із методів викладання, який обговорювався. Розширте ваше поняття про нього, використовуючи Інтернет-ресурси та обміркуйте *за* і *проти* його використання у викладанні мови.

4. Проаналізуйте Інтернет-сайти, метою яких є навчання англійської лексики (граматики, вимовляння, висловлення, аудіювання, письмо). Підготуйте презентацію, яка демонструє їх слабкі та сильні сторони з методологічної точки зору.

5. Робота у мікрогрупі. Виберіть один із вивчених методів і змодельуйте урок, заснований на його принципах. Дійте в якості вчителя, а ваші одногрупники будуть учнями. Поділіться своїм досвідом у розробці уроку і виконанні ролі вчителя.

Слід зауважити, що найвища ефективність застосування комп'ютерних інформаційних технологій у мовній підготовці досягається при їх комплексному, системному використанні. Цих умов можна дотриматись лише в тому випадку, якщо перекладач не тільки досконало володіє рідною й іноземною мовою й глибоко вивчив обрану предметну область, але й упевнено орієнтується в сучасних комп'ютерних технологіях.

Інформаційне забезпечення складають словники, бази даних і бази знань, реалізовані на компакт-дисках, а також у вигляді розподілених баз.

Програмне забезпечення складають засоби базового програмного забезпечення та пакети прикладних програм (інформаційно-довідкові й інформаційно-пошукові системи, програми-перекладачі, експертні системи, навчальні системи тощо).

При підготовці до практичного заняття студентам дуже часто доводиться користуватися Інтернет-ресурсами, де велика кількість сучасного матеріалу надається в статтях іноземною мовою. І тут на допомогу приходять спеціалізовані програми-перекладачі. Комп'ютерний переклад текстів – одна з найцікавіших і потрібніших інформаційних технологій. Комп'ютерний переклад є й однією з найскладніших для програмістів задач. Мало хто може похвалитись значними досягненнями в цій галузі. Коли мова йде про використання програм для перекладу окремих слів – це для комп'ютера не проблема: в пам'яті можуть зберігатись десятки словників найбільшого обсягу. Комп'ютерний словник викладе всі можливі значення слова, яке потрібно перекласти. Складності починаються там, де потрібно мати зв'язний переклад великих текстів.

Велике значення безумовно має якість відповідного програмного забезпечення. Ми рекомендуємо студентам користуватися такими програмами-перекладачами, як ABBY LINGVA, GOOGLE, PROMT та ін.

Потужною програмою-перекладачем є програма PROMT Translation Office 2000, яка містить набір інструментів для роботи з текстами іноземними мовами. Кожний компонент програми (дев'ять компонентів) максимально орієнтований на вирішення задач, які можуть виникнути під час роботи з документами, поштовими повідомленнями чи в Internet. Всі компоненти програми об'єднані інтегратором для надання зручного доступу до кожного з них. Модулі програми цілеспрямовано орієнтовані на професійне вирішення конкретних задач.

До складу програми входять наступні компоненти:

PROMT – професійне середовище для перекладу;

Dictionary Editor – ефективний засіб налаштування словників;

Electronic Dictionary – електронний словник, інтегрований у PROMT 2000;

WebView – браузер-перекладач;

QTrans – експрес-перекладач неформатованого тексту;

Clipboard Translator – перекладач буфера обміну;

Smart Tool – компонент, що реалізує функції перекладу в програмах пакету MS Office 2000;

Mail Translator – оперативний переклад кореспонденції в Outlook 2000.

Слід зауважити, що технології застосування у навчанні різних електронних словників та довідників сприяють формуванню у студентів: а) дослідницьких навичок; б) зацікавленості у функціонуванні мовної системи як живого організму, що розвивається; в) навичок аналізу лінгвістичної інформації; г) критичного оцінювання лінгвістичної інформації з метою подальшого застосування у професійних цілях.

На сьогоднішній день більшість монолінгвальних словників супроводжуються CD-диском, який містить усі або деякі з перелічених функцій:

- можливість пошуку не тільки за алфавітним порядком, але й за іншими показниками;
- аудіозапис слів у британському та американському варіантах англійської мови;
- ігри та вправи;
- інформація про типові помилки;
- можливість виділяти слово і створювати особистий словник;
- функції тезаурусу;
- інформація про частотність використання.

Такий словник доцільно мати студентам для виконання самостійних домашніх завдань, а також встановити його на робочий комп'ютер в навчальній аудиторії для застосування на заняттях.

Завдання, що пропонуються у межах програми словника, його технічні й методичні можливості дозволяють викладачу легко інтегрувати даний навчальний засіб у роботу в аудиторії. Основними вимогами до його застосування є:

- а) змістовна вмотивованість;
- б) підбір завдань відповідно до рівня іншомовної підготовки студентів;
- в) часова регламентованість;
- г) забезпечення зв'язку між сформованими лінгвістичними навичками та комунікативними компетенціями, необхідними для реалізації професійної комунікації.

Висновки. Підбиваючи підсумки викладеного вище, можна зробити наступні висновки:

1. У контексті викладання теоретичних дисциплін для студентів заочної форми навчання найбільш результативним способом впровадження елементів дистанційної освіти є наступні:

- а) підготовка лекцій у формі презентацій, забезпечених зв'язком з мережею Інтернет, що дозволяє розширити межі аудиторії та навчального матеріалу через залучення інших наукових джерел та інформації;
- б) підготовка студентами доповідей-презентацій як результат самостійного пошуку, аналізу та творчої обробки наукової інформації, що надається джерелами мережі Інтернет.

Окрім даних видів роботи широкими потенціями до розвитку професійної компетентності студентів шляхом упорядкування їх самостійної роботи є: а) використання електронної пошти для розсилки завдань для індивідуального та групового опрацювання; можливості поставити питання викладачеві стосовно навчального матеріалу або організаційних питань, користуючись можливостями мережі Інтернет; б) взаємообмін інформацією між студентами, сумісне виконання завдання, використовуючи електронну пошту, чати та соціальні мережі для встановлення контакту; в) використання програм-перекладачів для формування дослідницьких навичок, зацікавленості у функціонуванні мовної системи як живого організму, що розвивається, навичок аналізу та критичного оцінювання лінгвістичної інформації з метою подальшого застосування у професійних цілях.

2. Такі види роботи сприяють перегляду взаємовідносин учасників навчального процесу через зміщення акцентів з особистості викладача як центральної фігури, єдиного джерела і транслятора знань на організацію навчальної діяльності, центрованої на особистості студента та його навчальних потребах – на реалізацію особистісноорієнтованого навчання.

3. Створення можливостей для активного навчання через залучення джерел мережі Інтернет сприяє розвитку у студентів ініціативності, відповідальності за свою навчальну діяльність, вибірковості в професійних та наукових уподобаннях, яка реалізується у навичках критично оцінювати інформацію, що пропонується, творчого підходу до виконання професійно обумовлених завдань, розширення світогляду та усвідомлення власної позиції у суспільно-економічних процесах, що відбуваються.

ЛІТЕРАТУРА

1. Морская Л.И. Методика формирования информационной культуры личности педагога / Морская Л.И. // Профессиональная подготовка учителя: история, теория, практика. – Пенза: ПГПУ им. В.Г.Белинского. – 2005. – С.323-330.
2. Дмитриева Е. Основная методическая проблема дистанционного обучения иностранным языкам через компьютерные телекоммуникации-сети Интернет / Дмитриева Е. // М.: Иностранные языки в школе. – 1998. – № 1. – С.6-11.
3. Морська Л. Інформаційні технології у навчанні іноземних мов: навч. посіб. / Морська Л. – Тернопіль: Астон, 2008. – 256с.

Надійшла до редколегії 02.09.2015.

УДК 378

КУЗЬМЕНКО Н.В., к.пед.н., доцент

Дніпродзержинський державний технічний університет

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Вступ. Світовий науково-технічний прогрес, інтеграція України в європейський освітній простір, комерціалізація промислової діяльності зумовлюють підвищення вимог до володіння випускниками вищих технічних навчальних закладів (ВТНЗ) нормами міжкультурної професійно орієнтованої комунікації. Це, в свою чергу, сприятиме подоланню мовного бар'єру між представниками вітчизняної та світової технічної еліти, налагодженню співпраці та взаємовідносин між людьми та країнами в різних сферах діяльності. В основу такого взаєморозуміння, яке сприяє взаємозбагаченню культур, має бути покладена іншомовна комунікативна компетентність.

Постановка задачі. Формування іншомовної комунікативної компетентності відбувається через набуті професійні та комунікативні іншомовні компетенції. Ці компетенції мають на увазі наявність необхідних знань, умінь та навиків володіння іноземною мовою, серед яких діалогічне мовлення займає одне із найважливіших місць. Метою статті є визначення можливості формування іншомовної комунікативної компетентності на прикладі діалогічного мовлення за допомогою Інтернет-ресурсів загального користування.

Результати роботи. З розвитком потреб суспільства змінювались акценти практичного викладання іноземних мов у ВТНЗ. Формування іншомовної комунікативної компетентності стає актуальним питанням для дослідження, що підтверджується працями Т.Аванесової, Н.Гавриленко, О.Григоренко, В.Зикова, О.Іскандарова, Е.Комарова,